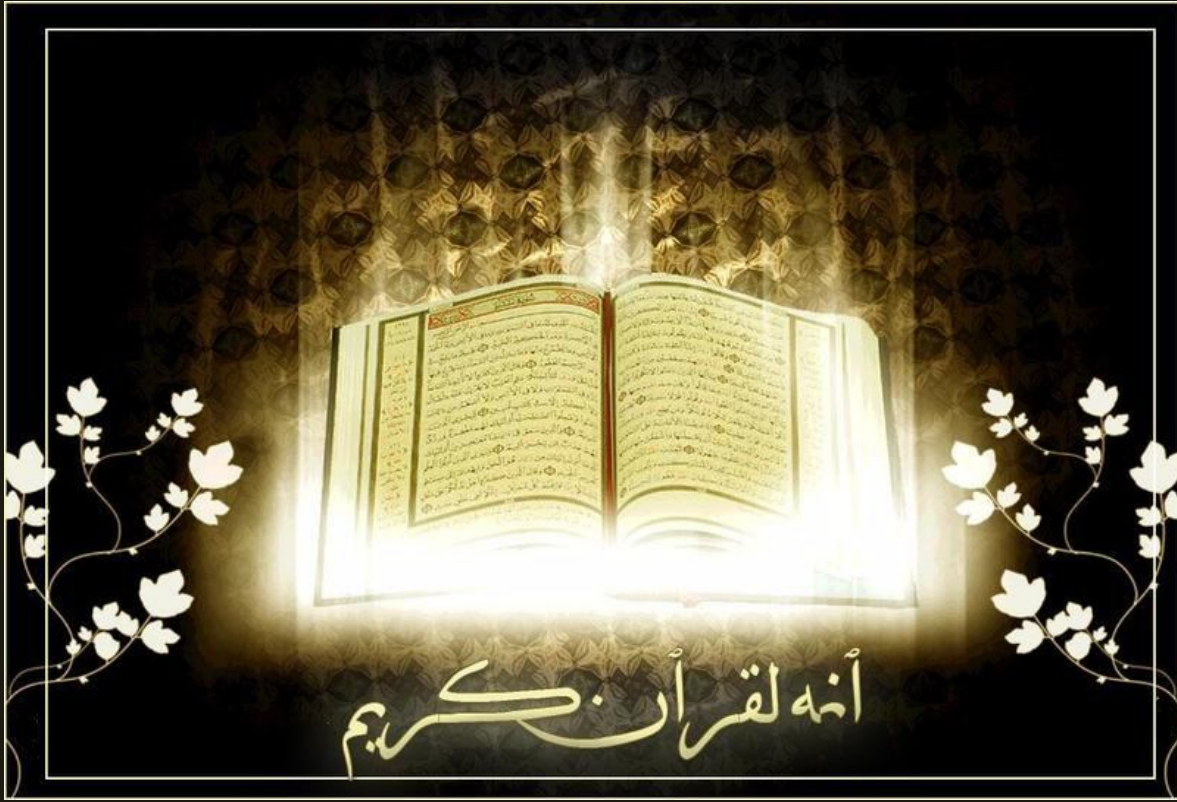

قرآن و علم

تأليف:

آية الله العظمى سيد رضا حسيني نسب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

قرآن، کتاب آسمانی و سخن آفریننده جهان و راهگشای انسان ها به سوی سعادت دنیا و آخرت است. زیبایی بیان، شیوایی سخن، ترتیب مناسب، انسجام کلمات، همراه با بلندی معنا و ژرفایی محتوای آن، قرآن را به صورت یک کتاب غیر قابل تکرار در آورده است. بنا بر این، سزاوار است تا همه انسان ها، به ویژه مسلمانان جهان به مطالعه عمیق این کتاب مقدس بپردازند و همه ابعاد آن را مورد پژوهش دقیق قرار دهند.

در زمینه شرح و تفصیل مباحث قرآنی، به سه دانش مجزا بر خورد می کنیم:

1. تفسیر قرآن
2. تأویل قرآن
3. علوم قرآنی

تفسیر قرآن، به معنای شرح محتوای آیات قرآن در پرتو دیگر آیات و روایات اسلامی و نیروی اندیشه است.

تأویل قرآن، به معنای توضیح آن دسته از آیاتی است که ظاهر آنها مقصود نمی باشد، و قرینه ای در آنها وجود دارد که کنایه از یک واقعیت دیگری است.

به عنوان مثال، واژه "ید الله" به معنای "دست خدا" در آیه 10 از سوره فتح، چنین بیان شده است:

"انّ الذين يبایعونک انما يبایعون الله ید الله فوق ایدہم".

یعنی: آنان که با تو بیعت می کنند ، در حقیقت با خداوند بیعت می نمایند، دست خدا بالای دست آنان است.

از آنجا که با قرائن نقلی و دلایل عقلی می دانیم که خداوند، جسم نیست و دست (به معنای فیزیکی و طبیعی) ندارد، بنا بر این، در می یابیم که مقصود از "ید الله" ، قدرت پروردگار است، و کلمه "دست" در اینجا، کنایه از توانایی و مظهر نیرومندی است. بنا بر این، تأویل یک آیه، به معنای حمل یک آیه بر خلاف ظاهر آن است.

علوم قرآنی به دسته ای از رشته های علمی اطلاق می گردد که پیرامون مسائلی مرتبط با قرآن، مانند آنچه در ذیل آمده است، مطرح می گردد:

- اثبات استناد قرآن به ذات اقدس حق.
- تاریخ قرآن.
- کاتبان وحی.
- اثبات عدم تحریف قرآن.
- نظم قرآن.
- جاودانگی قرآن.
- اقسام قرائت ها.
- حقیقت وحی و اقسام آن.
- اعجاز قرآن.

اعجاز قرآن

یکی از ویژگی های کتاب آسمانی ما، معجزه بودن آن است. "معجزه"، عبارت است از امری خارق العاده که افراد عادی بشر از انجام آن عاجز و ناتوانند، و با ابزارها و مهارت های طبیعی شناخته شده قابل انجام نمی باشد، و تنها با خواست و مشیّت الهی به منظور اثبات حقانیت رسالت انبیاء و رسولان خدا، به منصف ظهور می رسد.

اینگونه امور خارق العاده اگر توسط اولیاء الله (غیر از انبیاء) مانند امامان معصوم - علیهم السلام - و عارفان بالله محقق شود، "کرامت" نامیده می شود. کرامت اولیاء خدا نیز، تنها به اذن پروردگار، تحقق می یابد.

بنا بر این، ماهیّت معجزه و کرامت یکسان است. تنها تفاوت میان آن دو این است که معجزه به منظور اثبات نبوت و رسالت پیامبران - علیهم السلام - بروز می کند، در حالی که کرامت، چنین ویژگی را ندارد و برای اثبات نبوت و رسالت صاحب آن به ظهور نمی رسد.

از جمله دلایلی که نبوت پیامبر بزرگ اسلام، حضرت محمد ابن عبد الله (صلی الله علیه و آله) را به اثبات می رساند، معجزات ایشان است که در رأس آنها، معجزه جاودانی وی یعنی قرآن مجید قرار دارد.

از آنجا که رسالت آن حضرت، جاودانی و بدون حدّ و مرز مکانی و زمانی است، بنا بر این، معجزه ایشان نیز باید همیشگی و جاودانه باشد.

دانشمندان مسلمان برای اثبات این امر، دلائل متعددی را در کتب اعتقادی و تفاسیر قرآن کریم بیان کرده اند که نمونه ای از آنها را یاد آور می شویم:

دلیل بارزی که بر این مدعا دلالت دارد ، تحدی و مبارزه طلبی علمی و فرهنگی قرآن مجید است ، که مخالفان را به آوردن کتابی مانند قرآن در فصاحت و بلاغت ، شیوایی و زیبایی ، متانت علمی و سلامت محتوا ، فرا خوانده و چنین فرموده است :

"قُلْ لَّيْنُ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَيَّ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً" (الاسراء ، 88).

یعنی : ای پیامبر ، بگو : اگر جن و انس دست به دست هم دهند تا مانند این قرآن بیاورند ، نخواهند توانست چنین کتابی ارائه دهند؛ گرچه بعضی از آنان ، پشتیبان برخی دیگر باشند.

سپس قرآن ، از مخالفان می خواهد تا اگر می توانند ده سوره مانند آن عرضه کنند و در این زمینه چنین می گوید:

"أَمْ يَقُولُونَ افْتَرِيهِ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُورٍ مِثْلِهِ مُفْتَرِيَةٍ وَاذْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ" (هود ، 13).

یعنی : آیا او را به افتراء متهم می کنند ، بگو : پس ده سوره مانند قرآن بیاورید و هرکه را می خواهید به غیر از خدا فرا خوانید ، اگر راستگویان هستید.

در جای دیگر، قرآن کریم مخالفان خود را به آوردن یک سوره مانند آن فرا می خواند و چنین می فرماید :

"وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَاذْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ" (البقرة 2: 23).

یعنی : اگر در آنچه بر بنده خود نازل کردیم شک دارید ، پس یک سوره مانند آن بیاورید و گواهان خود را غیر از خدا فرا خوانید ، اگر راستگویان هستید.

از آنجا که معارضات قرآن در طول تاریخ گذشته نتوانستند کلامی به زیبایی بیان و شیوایی کلام و درستی محتوا و صحت مبانی و عمق

محتوا مانند قرآن مجید بیاورند، بنا بر این، اعجاز آن در ابعاد یادشده به اثبات می رسد.

ابعاد گوناگون اعجاز قرآن عبارتند از:

- اعجاز لفظی از دیدگاه فصاحت و بلاغت و معانی بیان. این بعد از ابعاد اعجاز کتاب آسمانی ما، به تفصیل در کتب تفسیر و علوم قرآن بیان گردیده است.
- اعجاز خبری از جهت پیشگویی حوادث آینده که مطابق اخبار آیات قرآن مجید، در زمان مقرر تحقق یافته است. این بعد نیز در بسیاری از تفاسیر مانند مجمع البیان و المیزان و غیر آنها در شرح سوره هایی مانند سوره روم و سوره نصر، تبیین گردیده است.
- اعجاز عددی از جهت تناسب عددی حروف، کلمات، آیات و سوره های قرآن مجید و غرائبی که در زمینه هماهنگی آنها وجود دارد. این بعد نیز، توسط برخی از مفسران و نویسندگان اسلامی در کتاب هایی مانند "تفسیر تسعة عشر" به تفصیل شرح داده شده است.
- اعجاز علمی قرآن از جهت مطابقت آیات شریفه آن با دستاوردهای علمی بشر در عصر شکوفایی دانش و حکمت. هدف ما در این نوشتار، تبیین این بُعد از ابعاد اعجاز قرآن مجید است.

اعجاز علمی قرآن

گرچه قرآن کریم، صحیفه هدایت انسانها و بیانگر راه سعادت بشر در امور دنیا و آخرت است، و کتابی نیست که تنها به خاطر بیان اکتشافات و اختراعات در زمینه علوم طبیعی نازل شده باشد، ولی

در عین حال، در لابلای آیات روشن این کتاب مقدّس، مباحث دقیق علمی، ریاضی، فلکی، پزشکی و فلسفی وجود دارد که آگاهی از آنها، آدمی را با ژرفای کلام وحی و حقانیت آن آشناتر می سازد.

قرآن مجید در آیه 53 از سوره فصلت به این حقیقت اشاره دارد:
"سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْآفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ".
یعنی: آیات و نشانه های خود را در افق های دوردست و در وجود خودشان به آنان نشان خواهیم داد تا برای آنان روشن شود که این قرآن حق است.

از اینرو، **دکتر گرینیه**، دانشمند و محقق معروف در باره انگیزه گرایش خود به اسلام، چنین می گوید:
"من تمام آیه های قرآن را که در زمینه ی علوم طبیعی و بهداشت و پزشکی بودند، مطالعه نمودم و آنها را با علوم طبیعی ثابت شده در عصر جدید، منطبق یافتم، و یقین پیدا کردم که بیش از هزار سال قبل، محمد سخنی حق و روشن آورده است". (علوم طبیعی در قرآن).

دانشمند دیگر، **موریس بوکای** نیز، در این زمینه چنین می گوید:
"بررسی کامل عینی و بی طرفانه قرآن در پرتو دانش مدرن امروز، ما را به درک توافق بین این دو (یعنی: قرآن و علم) رهنمون می سازد، و نیز این حقیقت را روشن می سازد که در زمان محمد، نه شخص او و نه هیچ انسان دیگری نمی توانسته است چنین مطالب شگفت انگیزی را که با علم امروز مطابقت می کند، به رشته تحریر در آورد". (قرآن، کتابی شگفت انگیز؛ گری میلر).
